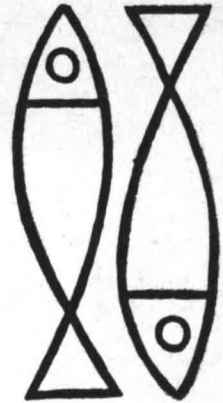


# OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“



Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Druk: Drukkerij „Steenbergen“, Slotlaan 220, Zeist

H. DE JONG — AMSTERDAM

## Pasen: de Redder gered

Wist u, dat de bekende tekst van palm-pasen uit de profetie Zacharia, over de koning die tot de dochter van Sion komt (9 : 9), in de meeste bijbels niet goed vertaald is? In uw bijbel staat, dat deze messiaanse koning 'zegevierend' komt en de oude Vulgata heeft het woord Salvator, Redder. Maar in plaats van Redder staat er eigenlijk: gered: „Jubel luide, gij dochter van Sion; juich, gij dochter van Jeruzalem! Zie, uw koning komt tot u, hij is rechtvaardig en gered, nederig en rijdende op een ezel, op een ezelhengst, een ezelinnejong". Zo te zien verliest dit profetenwoord door deze vertaling het triomfantelijke, maar in werkelijkheid wordt het er een echte paastekst van, niet alleen te gebruiken bij Jezus' intocht in Jeruzalem, maar ook voor het paasfeest zelf: Jezus Christus, de Opgestane, komt tot ons als de geredde, de door God geredde.

Toen Jezus aan het kruis hing, hadden de voorbijgangers, de joodse oversten en de moordenaars naast hem geroepen: red uzelf! Als je toch de Zoon van God bent, als je toch de koning van Israël bent, red dan jezelf! Dat sluit goed aan bij het type, waarnaar wij altijd weer op zoek zijn: de mens, die zichzelf redt en geen hulp van anderen nodig heeft, laat staan van God. De opgestane Zoon van God, de Koning van Israël (en welke hoge titels zal ik nog meer vermelden) komt ons evenwel vertellen, dat Hij een geredde, een door God geholpene is. "Deze ellendige hier riep en de HERE hoorde, Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden" — zoals de geholpen David zingt (Ps. 34).

Wij zijn er niet aan gewend, onze Verlosser als een verlostte te zien. De verlossing is ónze eer al te na, hoeveel te meer de zijne! Toch was het koningschap in Israël als leermodel bedoeld om ons met deze diepe geestelijke werkelijkheid vertrouwd te maken. We konden weten, dat in Israël niet hij koning was,

die presteerderig voorop liep; die de redding demonstreerde. Maar de koning was de figuur, áán wie de verlossing gedemonstreerd werd; hij was in Israël de publieke verwijzing naar 'God, die helpt in nood'. Heel anders dan de koningen bij de volken rondom. In hen werden menselijke kwaliteiten vereerd, bijvoorbeeld mannenkracht. Zo werd bij de Filistijnen het telend vermogen van de man ten troon geheven. De koningsnaam was daar Abimelech, de vader is koning, vaderschap is meesterschap. Maar in Israël leefde het besef (nou ja, leefde...), dat de koning verlost moest worden.

Nu is verlost worden tot daar aan toe, als het over ellendige schlemielen gaat, maar het ging de joden en het gaat ons te ver, als de koning van Israël ook nog verlost moet worden. Waar is hij dan eigenlijk koning voor? Zichzelf redden is toch wel het minste, dat van hem gevraagd mag worden. Daarom behoren we onszelf te herkennen in de schreeuw aan de voet van het kruis: red uzelf! Maar Jezus heeft zijn vertrouwen op God gesteld en heeft op zijn redding gewacht. „Tijdens zijn dagen in het vlees heeft Hij gebeden en smekingen onder sterk geroep en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit zijn angst en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden en toen Hij het einde had bereikt, is Hij voor allen die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden..." (Hebr. 5 : 7-9). Om Redder te zijn moest Hij eerst zelf gered worden. Als koning van Israël is ook Hij verwijzing naar 'God, die helpt in nood'. De allerpubliekste verwijzing.

☆☆☆

Dit heeft consequenties naar een onvermoede zijde. Er is vandaag een mens-type in ontwikkeling dat afrekent met de presteerderige doe-het-zelver. Een mens-type, dat uiterlijke overeenkomst vertoont met onze Here Jezus Christus. Hij loopt niet zo hard, vertoont een zwak geloof in diploma's en lacht om carrière. Zoals Jezus de voorkeur gaf aan een ezel boven een paard, een ros, zo verkiezen zij de fiets boven de auto. In conflict met de autoriteiten gedragen ze zich weerloos en laten zich zonder tegenstand arresteren. Ook hierin is er overeenstemming, dat ze de woede van de gevestigde orde over zich halen. Jezus op zijn ezel lijkt op de twee jongens uit de film 'Easy Rider', die in een weerloze vrijheid op hun motor door het prachtige landschap van de V.S. trekken en die tenslotte, om geen andere reden dan om hun anders zijn dan de anderen, door de Amerikaanse politie gruwzaam overhoop geschoten worden. Opruiming onder de nietsnutten: red jezelf, voeg je in ons prestatiegareel, of sterf anders! De film is wel een levende illustratie bij de maatschappelijke in-deling, die in de Amerikaanse subcultuur gemaakt wordt tussen havikken en duiven.

Maar klopt de overeenkomst met Jezus? Is Hij een 'duif' of een easy rider, op zijn ezel? In zoverre Hem door een geërgerd establishment toegebeten wordt: red jezelf!, zou je ja kunnen zeggen. Maar ze hebben Hem toen aan het kruis nóg iets in zijn gezicht geslingerd: „Hij heeft zijn vertrouwen op God gesteld — laat Die Hem nu verlossen, indien Hij een welgevallen in Hem heeft".

Hij heeft zijn vertrouwen op God gesteld; Hij heeft het overgegeven aan Hem, die

rechtvaardig oordeelt. Dat is voor onze Here kenmerkend geweest. Hij is in zijn nederigheid de Voltooiing van het geloof in God geweest. Daarom wil Hij na zijn opstanding bekend staan als de Geredde; ook in zijn opstandingsglorie wil Hij verwijzen naar Gods reddende liefde. Hij is Heer tot eer van God de Vader, in plaats van tot zijn eigen eer. Het is allemaal zo diep godvrezend bij de Zoon van God.

En is dat nu ook zo bij het nieuwe mens-type-in-ontwikkeling? Of is de lieve en zachte weerloosheid, die je er aantreft, alleen maar een andere vorm van menselijke zelfgenoegzaamheid? En zou daaruit dan ook te verklaren zijn de hooghartigheid en de verachting voor anderen, waarmee men het anders doet? De verwijzing naar God ontbreekt, die juist bij onze Here zo opvallend was. Als de opgestane wilde Hij de opgewekte zijn, de door de majesteit van de Vader opgewekte.

☆☆☆

Maar is Jezus niet wat laat gered? Tussen zijn roepen en Gods verhoren lag toch zijn dood en daardoor hangt er een gordijn voor zijn redding; als 't er op aankomt moeten we die maar geloven. Inderdaad. Dat kan het moeilijk maken, deze Voleinder van het geloof op de weg van het geloof te volgen. Juist als we zien, dat het misloopt, gaan we onszelf redden, heel subtiel en ondanks het gewaad der weerloosheid. Het is niet gemakkelijk, Jezus te volgen. Hij is niet zomaar een mens-type, dat ter keuze staat en waarop we kunnen overschakelen, nadat we met het andere type vastgelopen zijn. Niet alleen de havikken, maar ook de duiven moeten naar de God van Jezus gaan; moeten door Jezus tot God gaan, die in de opstanding heeft laten zien, dat het tóch niet vergeefs is, op Hem je verwachting te stellen. Maar je moet de nederigheid hebben, een geredde te willen zijn. Zoals de Redder zelf dat wilde en nog wil.

## IN DIT NUMMER

Pagina 125  
Drs H. de Jong,  
Pasen: de Redder gered

Pagina 126  
Ds G. Janssen,  
Groeiend contact

Pagina 127  
Reiziger 'doet' Golgotha

Pagina 128-129  
Prof. C. Veenhof,  
het is echt gebeurd

Pagina 130  
D. W. L. Milo,  
Geweld en list

Pagina 131  
Drs H. E. S. Woldring,  
de PPR, haar kracht is haar zwakheid

### JAARVERGADERING 5 MEI 1973

Wij maken onze lezers nog eens attent op de jaarvergadering van de Geref. Persvereniging „Opbouw“, die gehouden wordt op 5 mei a.s. in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats 27 te Utrecht. Prof. Veenhof zal daar spreken over „Kritisch geloven“.

Aan alle leden zijn deze week de uitnodigingen verzonden. Ook niet-leden van de vereniging, die belangstelling hebben de vergadering bij te wonen, zijn hartelijk welkom.

Het bestuur

## Groeiend contact

### ■ Een goede conferentie

Op woensdag 4 en donderdag 5 april werd er een conferentie gehouden van de Gereformeerde Gezindte te Lunteren, belegd door het Contact Orgaan van deze Gezindte. Op de benaming Gereformeerde Gezindte is heel wat kritiek geleverd, maar de werkelijkheid ervan valt niet te ontkennen. Ze is er. Ze is er in verschillende kerken: in de Ned. Herv. Kerk en in de zgn. „vrije kerken”. Overal zijn Gereformeerde mensen, die de Gereformeerde belijdenis als de rechte belijdenis erkennen en e rnaar streven deze tot erkenning te brengen. Daarmee is nog niets anders uitgedrukt dan de wil, de begeerte. Maar deze is toch een niet te verwaarlozen grootheid. Ze komt tot uiting in verschillend opzicht. In de strijd om in eigen kerk die belijdenis te doen vasthouden of haar weer tot gelding te brengen. Ook in het samen, als belijders uit verschillende kerken, over die belijdenis spreken en naar wegen zoeken om haar tot bredere erkenning te brengen en te overleggen wat te doen staat om de kerkelijke eenheid, die eis van die belijdenis is, te bevorderen en onder Gods zegen te bereiken. Daarmee is tegelijk aangegeven dat deze Gereformeerde Gezindte in een crisistoestand verkeert. Wat gezindte is behoorde kerk te zijn. In plaats van de Gereformeerde Gezindte behoorde er de ene Gereformeerde Kerk te zijn.

Het genoemde contactorgaan wil daarom de onderlinge kennismaking bevorderen en het contact dienen om naar wegen te zoeken, waarop de Gereformeerde belijdenis ook in dit opzicht tot meerdere geldigheid kan komen.

Het thema van de conferentie was: „Crisis en uitzicht van de Gereformeerde Gezindte” en dat thema werd op diep borende wijze ingeleid door prof. dr W. van 't Spijker, hoogleraar aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn van de Chr. Geref. Kerken.

### ■ Crisis en uitzicht

Dat dit thema aan de orde kon worden gesteld, betekent op zichzelf reeds een winstpunt. Concreet werd door de referent deze crisis op verschillende punten aangewezen. Dit kon! En er kon in alle broederlijkheid over gediscussieerd worden. De een zette zich niet af tegen de ander, vanuit zijn kerkelijk standpunt. Niet de verdediging van eigen kerk of mening stond voorop, maar het eerlijk vragen en zoeken naar de ene weg vanuit de gemeenschappelijke belijdenis als echo op het Woord van God.

Een winstpunt noemde ik dat.

Want het is in vroeger jaren wel anders geweest, zo nl. dat „contact” enkel bestond uit botsing en zich afzetten tegen elkaar. Het is op de conferenties, die elk jaar door het genoemde contactorgaan gehouden worden, duidelijk dat er een groeiend saamhorigheidsgevoel ontstond; een dieper weten van bij elkaar te horen; een groeiend smart over de kerkelijke gescheurdheid; een toenemend besef van samen geplaatst te zijn tegenover de uitdaging van deze tijd. En dat resulteert in meer open gesprekken, in de mogelijkheid om zonder spanningen te kunnen discussiëren; in de bereidheid ernstig naar elkaar te luisteren en in het begrip dat men toont te hebben voor elkaars moeilijkheden.

Ik weet best, dat hierme de slag niet gewonnen is en dat we er hiermee niet zijn. Allerm minst wil ik de gehouden conferentie bejubelen als een keerpunt ten goede in het geheel van de Gereformeerde Gezindte. Maar er was toch wat goeds in. Zal er ooit van een krachtige eenheid ook in kerkelijk opzicht sprake zijn, dan zal het naar ik geloof toch op deze wijze moeten beginnen. Zonder elkaar enigszins te kennen en begrip voor el-

kaars positie en plaats te hebben, zal er toch niets goeds kunnen gedaan worden. De referent sprak over een noodzakelijk reveil, een geestelijk ontwaken. Dat ligt in een werkelijk een geestelijk ontwaken. Dat ligt in een werkelijk kennen en beamen van de belijdenis, die naar de Schriften is, maar het zal dan ook gevolgd moeten worden door, ja in zich moeten bevatten „reformatie” in kerkelijk opzicht; het elkaar kerkelijk vinden. Daarin ligt het uitzicht voor de Gereformeerde Gezindte. Hierop liep het referaat van prof. Van 't Spijker uit.

Prof. dr J. Douma heeft in zijn artikel „Het statische „nog” of kerkherstel?”, opgenomen als nummer 5 in de bij Kok te Kampen uitgegeven bundel „Tien keer Gereformeerd” geschreven, dat zijn kerkgemeenschap vreemd wordt van het grootste deel van hen, die zich thans tot de Gereformeerde Gezindte rekenen, omdat zij de kerkelijke kwestie wil blijven stellen zoals de Afscheidenen en de Dolerenden het naar Gods gebod hebben gedaan. Men ziet ons niet of nauwelijks op interkerkelijke conferenties, aldus prof. Douma. Dat komt niet voort uit een negativistische instelling, maar juist uit de positieve begeerte om elkaar daar te ontmoeten waar Christus ons hebben wil: samen etend en drinkend van brood en wijn. Waar deze begeerte direct de drijfveer voor het organiseren van contacten gaat worden, zullen wij op het appèl zijn, belooft hij.

Drie dingen zouden hier m.i. van te zeggen zijn.

## Kerkelijk Leven

a. Het zal toch wel roeping zijn om dit standpunt, dat zich met recht op de belijdenis beroepen kan, daar uit te dragen, waar men naar elkaar luisteren wil.

b. Niet op elke conferentie van het C.O.G.G. wordt even veel en expres over de kerk gesproken, maar op de meeste conferenties komt zij ter sprake in het raam van het gebod van de eenheid der gelovigen. Dit was op de laatstgehouden conferentie zeer nadrukkelijk het geval.

c. De begeerte tot kerkelijke eenheid is toch wel de directe drijfveer voor het organiseren van contacten, ook als niet altijd het gesprek daar over gaat. Het elkaar leren kennen als Gereformeerde belijders is toch een noodzakelijke vereiste voor kerkelijke eenwording; daardoor wordt de begeerte concreet en gesterkt. Alle mechanisme moet hier toch geweerd.

### ■ De moeilijke weg

Dat de weg tot kerkelijke eenheid een moeilijke is, zal niemand betwijfelen. De Gereformeerde Bond in de Ned. Herv. Kerk voelt zich verantwoordelijk voor het geheel van deze kerk en blijft daarin niet slechts, voor zover ik dat peilen kan, uit gevoelsmatige overwegingen. De treurige splitsingen in de Gereformeerde Gezindte, voorzover deze zich buiten haar bevindt, heeft ook de theologische bezwaren tegen Afscheiding bij de leden van deze bond slechts versterkt. Hier valt te denken aan „de eenheid van het Verbond”, die volgens hen niet mag verbroken worden. Zie het artikel van ir. J. van der Graaf in de genoemde bundel.

Ook de vraag wat de kerk is, speelt hier z'n rol, zoals blijkt uit de stukken en brieven, die ir. De Graaf van Koelman en ds Kerk in zijn artikel opnam of er naar verwees. We horen daarin het geluid, dat je nooit van de kerk scheiden mag; dat de orde en de tucht behoren tot het welzijn en niet tot het wezen van de kerk.

Het zal goed zijn dat over deze zaken doorgesproken wordt, waarbij ook het Labadisme ter sprake zal dienen te komen.

Om niet meer te noemen: in de Gereformeerde Kerken (synodaal) liggen de zaken uiterst moeilijk en verward. Ze gaan hard de kant op om een modaliteitenkerk te worden, waarin ieder zich organiseert naar zijn geestelijke behoefte of principiële overtuiging. Er wordt wel voor gezorgd dat in het Contact Orgaan mensen zitten die de Gereformeerde belijdenis liefhebben, maar in deze kerken zelf zijn anderen, die deze belijdenis in het publiek weerspreken. En tot nu toe is

daar niets tegen gedaán, alleen is er tegen gesproken.

In dit verband valt er aan te herinneren dat de leertucht een stuk van het Gereformeerde leven is. Er wordt uitdrukkelijk over gehandeld in de Dordtse Kerkorde, een historische oorkonde van het gereformeerde kerkelijke leven. Wie haar in haar essentie, in haar leidende beginselen, prijs geeft, geeft een stuk van het Gereformeerde kerkelijke leven prijs.

Dat is in de Ned. Herv. Kerk het geval geworden en het is nog het geval. In de genoemde Gereformeerde Kerken is dit ook bezig het geval te worden, na de vermindering van de tucht in de veertiger jaren.

Het bederf van de kerk begint altijd daar, waar de valse leer opstaat en mogelijkheid van verbreiding krijgt. Voor de gehele Gereformeerde Gezindte en haar kerkelijke eenwording lijkt het een eerste noodzakelijkheid dat men zich op de kwestie van de leertucht bezint en dat duidelijk wordt of men dit historisch-gereformeerd erfgoed nog aanvaardt, ja dan neen.

### ■ Verband en plaatselijke kerk

Terecht heeft prof. Veenhof in zijn bijdrage in genoemde bundel er de nadruk op gelegd dat de plaatselijke of particuliere kerk niet minder dan de universele kerk, zoals art. 27 N.G.B. en zondag 21 van de Heid. Cat. daarover spreken, deel heeft aan het volle heil dat Christus voor de Zijnen verwierf. „Een particuliere kerk representeert daár waar zij is de algemene”, pag. 44. „Het kerkzijn van de kerk bereikt in de plaatselijke gemeente zijn hoogste exponen, zijn rijkste ontplooiing”, idem.

Deze particuliere of plaatselijke kerken leven samen in een kerkverband, dat de geestelijke eenheid in het geloof tot uitdrukking wil brengen en dat dienen wil om elkaar bij het vasthouden aan het Woord van God en de rechte belijdenis daarvan en te helpen. Dat is het eigenlijke wezen en de primaire functie van het kerkverband. Idealiter gezien brengt zo het kerkverband de eenheid van de gelovigen tot uitdrukking en geeft het er gestalte aan. Maar dit mag nooit zo overspannen worden dat het kerkverband gelijk gesteld wordt met de Kerk zelf, met de universele Kerk in een land. We komen dan in het vaarwater van de Genootschaps-idee: er is één landskerk met verschillende plaatselijke onderafdelingen. Wanneer dat het geval wordt, dan verweekt men zich in onoplosbare moeilijkheden, met name wanneer zo'n verband verworden is in deze zin, dat het niet meer een geestelijke realiteit dekt maar daaronder leeft wat geestelijk niet meer met elkaar verbonden is. Het verband wordt dan een puur organisatorische en administratieve zaak, enkel te verklaren uit de historische gang van zaken. Dan zal de schijn (van eenheid) moeten prijsgegeven worden voor de werkelijke eenheid. M.a.w. we zullen steeds in het vraagstuk van de kerkelijke eenheid moeten beginnen bij de plaatselijke vergadering der gelovigen.

Dit niet omdat het kerkverband er niet toe doet en zeker niet om het terzijde te schuiven, waar het een geestelijke werkelijkheid vertegenwoordigt, maar om te beginnen daar, waar begonnen moet worden. Waar ook het kerkverband het begin van z'n ontstaan gevonden heeft: in de wens tot samengaan van de particuliere kerken.

### ■ Contact

Om tot de conferentie van 4 en 5 april terug te keren: het was een goede conferentie. Nu moet men van een conferentie niet direct veel tastbare resultaten verwachten. Een conferentie wil allereerst het onderlinge gesprek dienen, het contact.

Hoever dat als nuttig, noodzakelijk en vruchtbaar ervaren werd blijkt uit de verklaring, die met enkele onthoudingen aangenomen werd. Daarin werd o.m. als schuld beloden dat wij in het verleden teveel aan elkaar voorbij leefden en elk met eigen moeilijkheden en vragen lieten zitten. Ik zeg het nu maar met m'n eigen woorden. De verkering in haar geheel zal in ons blad worden afgedrukt, zodra ze in ons bezit is.

Het valt te hopen dat op deze weg kan worden voortgegaan en dat daardoor de eenheid der gelovigen in ons land wordt gediend, de geestelijke eenheid met als vrucht de kerkelijke.

G. JANSSEN

Christus is gestorven voor onze zonden,  
naar de Schriften,  
en Hij is begraven en ten derden dage opgewekt,  
naar de Schriften.

Paulus in 1 Cor. 15



APOSTEL PAULUS

Aartsbisschoppelijk Museum, Utrecht

Fotograaf: Brandie Oosterwold

## REIZIGER 'DOET' GOLGOTHA

GERRIT ACHTERBERG  
(geb. 1905)

I  
Zij hebben Hem, zonder zich af te vragen,  
of Hij het kon verdragen,  
met nagels aan een kruis geslagen.

En toen Hij daar te lijden hing —  
een spijker is een lelijk ding —  
zei Hij: Vader vergeef het hun.

Zei Hij: ze weten niet wat ze doen.  
Het was hun er immers om te doen,  
om eens te zien, wat of Hij nu zou doen!

Zo heeft Hij nog voor hen gebeden,  
en in Zijn sterven aan hen meegegeven  
een alibi voor hun geweten.

En ik stond in de verte quasi wat te praten  
met 'n paar onnodige, onnozele soldaten.  
Ze deden immers tóch, wat ze niet konden laten.

Maar Hij beriep zich op het allerlaatste:  
de armen van Zijn Vader; — nog vóór Pasen  
moest ik me naar mijn schip in Jaffa haasten.

II

Toen heb ik — 't was op Cyprus — in de krant gelezen:  
J. v. N., Christus geheten,  
is, na voor drie dagen gekruist te wezen,  
zoals onze geachte lezers weten,

niet in Zijn graf gevonden: 't graf was open.  
Hardnekkige geruchten lopen,  
dat Zijn discipelen de wacht beslopen,

toen deze sliep, en zo het lijk ontvreemdden.  
Geëxalteerde vrouwen echter meenden,  
dat zij Hem zagen wandelen door de beemden;

Maria moet gestameld hebben: Here!  
Er zijn ook vissers, die beweren:  
Hij heeft met ons gegeten bij de meren.

Maar dit is van bevoegde zijde wedersproken.  
Men late zich geen knol voor een citroen verkopen.

III

Rome. — Het anker valt. Wij varen thuis.  
Ik spoed mij naar de thermen, word ontluisd  
van reis en roes en in mijn eigen huis

bij vrouw en vuur en radio gezeten,  
ben ik alras Christus en kruis vergeten.  
... Toen heeft een S.O.S. mijn ziel doorreten:

'Mijn Geest wordt uitgestort op alle vlees.  
Wie niet vóór mij is, is tégen Mij geweest',  
seint een Geheime Zender wit en hees.

Weer onder zeil, over de eenzaambeden  
van oceanen die mij van U scheiden,  
Christus, wil mij verschijnen aan den einder.

Uit:  
Religieuze poëzie der Nederlanden.

Verzameld door  
Michel van der Plas.

# het is echt gebeurd    het is echt gebeurd    het is echt gebeurd

Misschien wel meer dan ooit is momenteel de opstanding van onze Heer Jezus Christus in geding. De debatten daarover zijn in volle gang.

Men zegt het, nog al deftig, wel eens zó: het gaat daarbij om de „historiciteit” van die Opstanding.

Maar als dat gezegd wordt staat de overgrote massa van de gelovigen midden in een distel- en doornveld.

Want theologen en filosofen zijn, eigenlijk reeds sinds eeuwen, aan het nadenken, delibereeren, vechten over de vraag wat „historiciteit” — en uiteraard ook „historie” en „historica” (de wetenschap omtrent de historie) — eigenlijk is.

De woorden historie en historiciteit hebben in de mond van deze wetenschapsmensen langzamerhand een zeer gevarieerde betekenis gekregen. En ten gevolge daarvan moet je, als je bij een theoloog, filosoof of een andere wetenschapsman die woorden „historie” of „historiciteit” tegenkomt, altijd eerst vragen: wat bedoelt hij daar mee? En het is meestal niet eenvoudig op die vraag een antwoord te vinden.

Ik wil in dit artikel iets zeggen over de historiciteit van de opstanding van onze Heer Jezus Christus.

En ik gebruik dat woord „historiciteit” in de eenvoudige betekenis van: **het werkelijk bestaan van een persoon of de werkelijke toedracht van een zaak, van een gebeuren in het verleden.**

## ■ de „Man van Nazareth” is dood

Er zijn tegenwoordig veel theologen en dominees die de historiciteit van de opstanding van onze Heer Jezus Christus ontkennen.

Zeer bekend en verbreid is de volgende opvatting: Jezus Christus — men spreekt over hem dan graag als over de „man van Nazareth” of „Jezus-Messias” — is echt gestorven, gestorven aan het kruis.

Zijn kruisdood was voorts niet de verzoening van onze zonden. Die dood was niet de „weg” waarlangs, het „middel” waardoor God de verzoening tussen Zich en de mensheid tot stand bracht.

Nee, die kruisdood was het onafwendbaar gevolg van zijn stijlvol volgehouden leven-van-pure-liefde onder de mensen in wier midden Hij optrad. Jezus kritiseerde door zijn daden en woorden het zelfzuchtige corrupte, schijnheilige leven van die mensen op vernietigende wijze. En zo'n levenshouding, zo'n levensarbeid was voor hen onverdragelijk. En daarom sloegen ze hem aan het kruis.

Mensen die zó zijn en zo leven als Jezus zijn voor de massa van de mensen, die zichzelf zoeken, die haken naar macht, eer, geld, genot, altijd onverdragelijk — Behalve wanneer ze door een „schok”, een „mentaliteitsverandering” zich opwerken tot een levensinstelling zoals Jezus de mensen voorleefde.

Nadat Jezus aan het kruis was gestorven is hij begraven. En toen was het met zijn bestaan als mens-van-en-op-de-wereld uit, ge-

daan. En dat voorgoed.

„Jezus-Messias”, de „Man van Nazareth” ging dood, is dood en blijft dood.

## ■ „Christus” staat op

Maar na de dood van die Jezus is er met de discipelen iets gebeurd.

Of nee, dat woord „iets” is veel te zwak. Er is iets geweldigs, iets schokkends met hen gebeurd.

Het geheim, het aangrijpende, wondervolle geheim van het kruis werd voor hen onthuld. En daardoor gingen ze ook beseffen wat het geheim van het leven van Jezus was geweest. Dat wil zeggen voor hen ging leven wat de eigenlijke, de diepste zin van het mensenleven is. Door de schok die de kruisdood in hen teweegbracht sprong in hen en uit hen het echte mensenleven open. Het mens-zijn-voor-anderen. De integrale en radicale mede-menselijkheid.

Zie, dat is nu de opstanding van „Christus”. Die vindt plaats in het innerlijk van de apostelen en in allen die hun navolgers zijn. En die opstanding krijgt voorts een concrete gestalte in de prediking. Want die is er op gericht, moet er op gericht zijn de schok die de apostelen doorleefden na Jezus' kruisdood in de mensen van alle landen en alle tijden over te brengen. En ten slotte geschiedt dan die opstanding van „Christus” in het leven van de navolgers van „de Man van Nazareth”.

Nee, die opstanding van Christus vond niet plaats in de hof van Jozef van Arimathea. Ze bestond niet daarin dat de dode Jezus eerst drie dagen in een graf lag en toen door eigen kracht uit het rijk der doden opstond en tegelijk door Gods levenwekkend Woord uit de dood werd opgewekt. Zo iets is onmogelijk. In de gesloten natuurwerkelijkheid die deze wereld is, is het weer levend worden van een dood mens eenvoudig onmogelijk.

Het is eigenlijk ook vulgair de opstanding van Christus te beschouwen als het weer tot leven komen van het lijk van Jezus.

## ■ de „mythe” van de opstanding

In de bijbel vinden we evenwel een reeks verhalen die, als men ze argeloos leest, de indruk wekken dat de mens Jezus echt uit zijn graf is te voorschijn gekomen en weer als echt mens met zijn discipelen is omgegaan! De opgestane Jezus, zo lezen we daarin „verschijnt” aan hen. Hij praat met hen. Ze mogen Hem aanraken. Hij eet zelfs met hen.

Wel wordt de indruk gewekt dat Jezus na zijn opstanding, wat zijn lichamelijke verschijning betreft, wat veranderd is. Maria en de Emmaüsgangers b.v. herkennen hem niet direct. Maar het duurt niet lang of ze zien, ze horen, ze merken dat ze weer met de echte Jezus, de Jezus van voor het graf, te doen hebben.

Ja, bij de argeloze lezer wekken de opstandingsverhalen de indruk dat Jezus echt, lichamenlijk uit de „staat” van een dood mens

naar die van een levend mens is overgegaan. Of met andere woorden: dat de echte **dóde** Jezus weer een echt **levende** Jezus is geworden.

Inderdaad zo is het voor de argeloze lezer. Maar, zo zeggen massa's theologen en dominees: dat is ook alleen zo voor de **argeloze** lezers!

Wie de bijbel goed verstaan weten beter!

Zij begrijpen dat die opstandingsverhalen „mythen” zijn. Dat wil zeggen: verhalen die niet „letterlijk” verstaan moeten worden. Verhalen die niet de weergave zijn van de feiten, de gebeurtenissen die ze schijnen te beschrijven.

Door middel van die mythische verhalen willen de schrijvers daarvan iets meedelen, iets doen beseffen, wat eigenlijk niet onder woorden is te brengen. En zo hebben de apostelen in die mythen ons iets willen doen verstaan, gevoelen, beseffen — het woord „begrijpen” zou hier niet passen — van het schokkende gebeuren dat zich na de kruisdood van Jezus **in hen** voltrok en hen tot nieuwe mensen maakte.

En de apostelen en andere bijbelschrijvers vertelden die mythische verhalen om bij de hoorders en lezers ervan eenzelfde schokkende ervaring te weeg te brengen als zij eenmaal doorleefden — uiteraard om ook hen zo tot „nieuwe”, „wedergeboren” mensen te maken.

Waar het dus nu bij het bijbellezen op aan komt is het uit die mythische omhulling, uit die mythische inkleding te voorschijn toveren van de eigenlijke boodschap van de bijbelschrijvers. Uit de mythische „verpakking” moet de „zaak” waar het hen — en ons! — om gaat worden uitgepeld.

Kort gezegd: al die opstandingsverhalen moeten ont-mythologiseerd worden. Pas dan kan men ze verstaan. En wanneer men dat nu goed doet zal men gaan inzien dat „Jezus” dood ging maar dat „Christus” opstond. Opstond in de harten van de apostelen. En dat Christus nu opstaat in het evangelie als dat gepredikt wordt. En dat hij opstaat in allen die dat evangelie aanvaardden.

## ■ Paulus over de opstanding van Christus

De opstandingstheorie die ik zo juist met enkele woorden beschreef **vloekt** met de werkelijkheid en de waarheid zoals die ons in de Schrift wordt voorgehouden en gepredikt!

Men luistere slechts naar wat Paulus schrijft in 1 Kor. 15.

We lezen daar het volgende: „Ik maak u bekend het Evangelie, dat ik verkondigd heb, dat gij ook ontvangen hebt, waarin gij ook staat, waardoor gij ook behouden wordt, indien gij het zo vasthoudt als ik het u verkondigd heb.”

Als men deze woorden leest voelt men hoe geladen ze zijn.

Het gaat Paulus om het Evangelie waardoor de Korinthiërs en alle mensen **behouden** moeten worden. Hij legt er het volle accent op dat ze **alleen** door dat Evangelie kunnen

# het is echt gebeurd

behouden worden! En dat dat behouden worden alleen geschiedt als ze in dat Evangelie staan, en dat bij de voortduur vasthouden.

En wat is nu dat Evangelie?

In een paar berstensvolle zinnen zegt Paulus dit.

Hoor: „Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften. En Hij is begraven. En ten derden dage opgewekt naar de Schriften en Hij is verschenen.”

Dit is dus het Evangelie: **Gestorven, begraven, opgestaan, verschenen!**

En Paulus noemt dan een reeks mensen aan wie Christus echt, lichamenlijk, verschenen is.

Bij wie men daarnaar navraag kan doen.

Die dus **getuigen** daarvan zijn,

dat Jezus Christus waarachtig uit zijn graf te voorschijn was gekomen,

dat Hij waarachtig zichtbaar, hoorbaar, tastbaar bij zijn discipelen kwam,

dat Hij ook echt tot hen heeft gesproken, met hen heeft gegeten, ja zich zelfs heeft laten betasten om zijn discipelen te „bewijzen” dat hij de werkelijke, levende Jezus Christus was die ook „naar het lichaam” weer bij hen was!

Paulus heeft zonder enige reserve als een onaantastbare werkelijkheid aanvaard en als een onomstotelijke waarheid verkondigd dat Jezus Christus

echt gestorven,

echt begraven,

echt — als de onsterfelijke, onvergankelijke Jezus Christus — opgestaan

en als zodanig echt verschenen is.

Paulus weet niets van een opstanding van een „Christus” die opgesloten zou zijn in ons geloof en in onze prediking. Hij weet niets van een opstanding van een „Christus” die zo **afhankelijk** zou zijn van ons geloof en onze prediking.

Men kan er zeker van zijn dat hij zo'n theorie als ijdele filosofie zou hebben vervloekt!

## ■ „verleiders van de christenheid”

In het tijdschrift „Voorlopig” werd een paar jaar geleden een rijtje antwoorden afgedrukt die door verschillende theologen worden gegeven op de vraag wat het betekent wanneer wij zeggen: „Jezus is opgestaan.”

Ik noem er enkele van.

1. „Met de woorden „Jezus is opgestaan” bedoelen wij te zeggen, dat wij de unieke betekenis van Jezus' leven en kruisdood voor ons leven ontdekt hebben. In Jezus' opstanding geloven, dat wil zeggen dat ik zonder Jezus niets zou zijn.”

2. „Als wij Jezus' opstanding belijden, bedoelen wij te zeggen, dat Jezus, ook al is Hij gestorven, tot op vandaag onder de mensen voortleeft als Christus, namelijk als model (!) of voorbeeld (!) van mens-zijn dat — tot onze grote verbazing altijd weer wordt nagevolgd.”

3. „Jezus' opstanding is voor de christenen niet de revisie (het ongedaan maken) van

een bepaald sterfgeval, maar de revisie van de dood zelf. In Jezus heeft God als het ware de dood geïnhaleerd. De dood hoort nu bij Gods kant en is niet meer onze vijand. Wij hoeven er niet zo bang meer voor te zijn.”

4. „Jezus staat lichamenlijk op in de zijnen.”

5. „De dood kon Jezus wel stoppen, maar niet het Woord waarvan Hij de drager was. Dat gaat nog steeds door en in zoverre kunnen wij ook zeggen dat Jezus nog steeds doorgaat en wel: onweerstaanbaar.”

6. „Jezus als de opgestane belijden is het geloof als een waagstuk belijden, dat we zonder Jezus nooit zouden aandurven of kunnen volhouden.”

7. „God heeft Hem opgewekt in het Woord van de prediking dat ons vrijmaakt. In dat Woord komen wij hem vandaag tegen. Een mens herkent dat woord altijd aan de vrijheid en de ruimte waarin het hem zet.”

8. „Jezus' opstanding is zoiets als de aankomst van de gelukkige afloop in onze geschiedenis (de **happy ending** van onze wereldgeschiedenis). Wij moeten (en mogen) dat vertellen met: de geschiedenis loopt goed af. De „goede afloop” is vandaag bezig zich te ontplooiën. Onze geschiedenis is de heilsgeschiedenis **zelve!**”

9. „Door zijn opstanding is Jezus ingegaan tot een nieuwe bestaanswijze. Wij mogen Hem vandaag zien (en tegenkomen) als eenheid en broederschap scheppende factor (!) in de ontwikkelingsgeschiedenis van mens en wereld.”

Prof. Kuitert die dit rijtje opvattingen omtrent de opstanding van Jezus Christus geeft, zegt dat ze afkomstig zijn van hedendaagse, bekende theologen die hij „als helpers der christenheid” bij de lezers van „Voorlopig” inleidt.

Het zou juist zijn geweest als hij ze, wat hun opstandingstheorieën betreft, als „verleiders der christenheid” had uitgeleid!

## ■ „het is echt gebeurd”

In 1 Kor. 15 zegt de apostel Paulus: „Indien Christus niet is opgewekt, dan is onze prediking zonder inhoud en zonder inhoud is ook uw geloof. Dan blijken wij ook valse getuigen van God te zijn. Indien Christus niet is opgewekt, dan is uw geloof zonder vrucht. Dan zijn ook zij die in Christus ontslapen zijn, verloren. Indien wij alleen voor dit leven onze hoop op Christus gebouwd hebben, zijn wij de beklagenswaardigste van alle mensen.”

Sterker, indrukwekkender, ernstiger dan zo kan het niet gezegd worden dat het geloof, het waarachtige heil, ja de ganse toekomst van mensheid en wereld volstrekt afhangt van dat éne ontzaglijk gebeuren dat op een bepaalde plaats — de hof van Jozef van Arimathea — en op een bepaalde dag — de eersteling der dagen, de morgen der verrijzenis — onze Heer Jezus Christus als de Verheerlijkte ook **lichamenlijk** uit zijn graf is opgestaan en als de nieuwe mens, de mens van Gods uiteindelijke bedoeling deze aarde betrad, aan zijn discipelen verscheen om straks opgenomen te worden in heerlijkheid om vanuit de hemel zijn verlossingsarbeid te voltooien.

Zo is het „echt gebeurd”.

„Indien Jezus niet uit het graf is opgestaan — zo schreef dr Buskes in zijn prachtige boekje „Opstanding” — „is onze prediking zonder inhoud en zijn wij **valse** getuigen van God!”

Dan valt heel de kerk in elkaar, de Westerkerk op de Amsterdamse Westermarkt, mijn heel oude kerk op Texel en alle kerken in de hele wereld. Alle leeg en zinloos. Een dominee een heraut met een bazuin aan de mond, maar de bazuin geeft geen geluid. Een preek een proclamatie, maar er staat geen woord op het stuk papier. Alles een afschuwelijke voor-de-gek-houderij.

Breek ze maar af, de kerken. Maak er musea of bioscopen van. Berg al die dominees op in een gesticht. Het zijn geestelijk gestoorde, die mensen misleiden, valse getuigen van God!”

Ja als die lichamenlijke opstanding van Christus niet heeft plaats gevonden is het christendom, de kerk, het geloof één groot bedrog. Op zijn best één grote tragische vergissing.

Maar, Gode zij dank: „het is echt gebeurd!”

C. VEENHOF

## Maria bij 't kruise

*Gelijk de witte zwaan aan Strymonis fonteine  
Bevindende haar jong verhangen in een strik,  
Vergeet haar zoeten zang' en in een ogenblik  
De vleugelen nasleept en wandelet alleine,  
Zo zag de kuise maagd met droefheid ongemeine  
Haar Zone aan het kruis gebechtet wredelik,  
Nu buigende het hoofd en bij den lesten snik  
Uitgietende zijn bloed om ons te maken reine.*

*Een hete tranenvloed haar uit de ogen sprang,  
Een uitgetogen zweerd haar door de ziele drang,  
Aanschouwende haar vrucht, aanschouwende de scharen,  
Het krachtigste geloof weerhield ze in dien nood,  
Dat zij niet met haar kind en smakede de dood:  
Nog leed ze meer als ooit de grootste martelaren.*

Uit:

Religieuze poëzie der Nederlanden

JACOBUS REVIUS (1586-1658)

VIERHOUTEN — D. W. L. MILO

## Geweld en list

Hebt u ook de foto van het jaar in de krant gezien? Een welgeschapen Vietnamees meisje van een jaar of zeven. Verbiisterd komt het op u toe rennen. Haar brandende kleren heeft ze zich van het lijf gescheurd — maar de gloeiende napalm bleef aan haar perzikhuidje kleven. Ze rent op u toe om hulp. Haar gezichtje toont geen pijn meer — maar afschuw, ontzetting, verbijstering. Verbijstering om het feit, dat grote mensen zo ont aard kunnen zijn, dat ze kleine kinderen met napalmbommen bestoken. Het kind rent op u toe om hulp, om bevrijding uit deze hel van pijn. Haar broertjes rennen mee. Ze tonen niet dezelfde vaart maar daardoor flankeren ze haar beter. Zij is het middelpunt van de opname. Ze is de prille belichaming van deze bloedende, brandende, lijdende wereld, die ondergaat aan eigen list en geweld.

Die foto, als u hem eenmaal gezien hebt, achtervolgt u. Dag en nacht. Het verbijsterde kind blijft op u toe rennen. Het vraagt u om mededogen. Het vraagt u om genade. Het vraagt u om liefde, doodgewone menselijke liefde. Maar toen aan een Amerikaanse vliegenier gevraagd werd: wat hij dacht van de onschuldige slachtoffers van zijn napalmbommen vroeg hij geprikkeld: what is wrong? Wat mankeert er aan onze napalm?

De wereldpers riep zo pas deze foto uit als de topfoto van het jaar. De beste weergave van het wereldnieuws. De zuiverste informatie. Goede compositie, juiste belichting, fijne diafragmering, geëngageerde keus. Zo is ieder content met het blote Vietnamese meisje. Haar ontzetting is hoogst bevredigend weergegeven.

Enkele jaren geleden was er ook zo'n be kroonde foto. Ook een krantenfoto, die door World Press tot foto-van-het-jaar werd uitgeroepen. Speelde natuurlijk ook in Vietnam. Een Aziatisch officier schoot een Aziatische franc-tireur dood. De franc-tireur stond schuldig aan de dood van het officiersgezin, geloof ik. Hetgeen de zaak alleen maar erger maakt, want nu ging het niet om een onvermijdelijke oorlogshandeling — maar om een persoonlijke wraakoefening. De officier werd gefotografeerd door een persmusket, die de kans van zijn leven zag. De vaart van de hand uit de holster, de vaart van het pistool naar het hoofd van de gebodeide jongen, de vaart van de kogel door het hoofd: een actie-foto in optima forma. De jongen (zestien

jaar?) met zijn keiharde tronie, ziet de dood moedig in het oog. Hij heeft al afgerekend met dit korte leven. Tussen de arrestatie en de confrontatie kan geen tijd zijn verlopen. Tijd voor onderzoek, voor rechtspraak, zelfs voor standrecht, is er niet. De jongen was al klaar met dit leven, toen hij nog een wapen in handen had.

Nu ondergaat hij zijn snelle dood als onvermijdelijk. Sorry. Pech gehad. Hij schijnt te wachten op de kogel. De officier schijnt te talmen met het schot. En oppervlakkig beschouwd duurt de executie te lang voor de vaart, die in de compositie schuilt.

Toch — er zit een asymmetrische trek in het gezicht van de jongen. Is er toch angst bij hem? Vertrekt hij een spier? Wil hij de kogel vergeefs nog afweren? Het antwoord luidt: op het moment van de foto drong de kogel de rechterslaap van de jongen al binnen.

Begrijpt u dat u met de foto-van-het-jaar te maken hebt? Feilloze techniek, prima informatie, hot news, rauwe compositie, actie, geweld — alles met smaak gedoseerd. Ieder kan tevreden zijn met zulk een foto in zijn fabriek, in zijn kantoor, in zijn huiskamer ...

Onlangs sprak een Westafrikaanse regering de doodstraf uit over een stel handelaars in verdovende middelen. Toen ik ergens op reis de autoradio aanzette, was er net een reportage van de publieke executie op de band. Pas langzamerhand drong het afgrijselijk gebeuren tot me door. De hete zon op het marktplein, de nerveuze menigte die gonzend van opwinding te wachten staat en geen druppel bloed wil missen, de onzekere stem van de verslaggever die zich in allerlei overbodigheden hult en zijn tijd volkletst, het geluid van het aanmarcherend executiepeleton. Dan komt de stilte onder de menigte — een hoorbare spanning. De verslaggever vermant zich, dwingt zich de feiten te vermelden, waarvoor hij er heen gestuurd is; ook luisteraars in Nederland willen waar voor hun luistergeld. Het peleton stelt zich op een afstand, zegt hij hees. Er klinkt een commando. De geweren worden geheven, zegt hij nog. Dan — enkele seconden van dodelijke stilte. Daarop knettert een bevel en braakt het peleton zijn kogels uit. Een seconde nog houdt de stilte aan: de schrikseconde na een ramp. Dan breekt de spanning van de menigte los in een wild loeiend applaus, een vreugdegehuil. Men is tevreden. Men heeft iets gezien, wat je nog nooit gezien hebt.

Maar wij, beschaafde westerlingen, weten zulk nieuws nog wat fijner te savouren dan die onbeschaafde kleurlingen. Wij krijgen achter elkaar van vier verschillende verslaggevers dezelfde executie vier maal voorgeschoteld. En dan mogen wij ons oordeel uitspreken: wie van de vier de beste weergave van het nieuws heeft geleverd. Wie van de vier gaf de fijnste achtergronden, de juiste climax, de aangepaste dosering, de geëngageerde knock en de meest subtile nasmaak?

Such is life, zo is het leven. En dat niet alleen in Westafrika of in Oostazië. Zo gebeurt het in zekere zin in Amsterdam, Arnhem, Apeldoorn of in uw woonplaats.

In Arnhem werd vorig jaar 's avond laat een meisje in een zijstraatje getrokken en uitvoerig verkracht. Op haar hulpgeroep sprak een voorbijganger vertroostend: kom meid, werk mee en wees een beetje lief voor hem. In Apeldoorn drong onlangs een jongeman het huis van zijn buurmeisje binnen en dwong haar, zich te ontkleden. Precies op tijd kwamen haar ouders thuis en identificeerden de misdadiger. Maar voor ze de poging tot misdrijf konden aangeven kwam de moeder van de schoft aanbellen, om te zeggen dat ze de politie er maar buiten moesten houden, als ze niet wilden dat er doden van zouden komen. (U hoeft niet in Apeldoorn naar schofjes te zoeken, want deze ware gebeurtenis speelde op een andere plaats.)

In Amsterdam stalde iemand zijn auto en bemerkte voor het uitstappen, dat iemand

naast hem was komen zitten. Die ander dwong hem een horloge te kopen. Voor veel geld. Niet dat hij een horloge had willen kopen — maar een pistool naast hem maakte duidelijk, dat het om geld of leven ging. Dat het onbedoeld gekochte horloge van diefstal afkomstig bleek, maakte zo'n zaak niet beter.

Een andere heer in die contreiën, die voor huis uit zijn auto stapte, werd met hetzelfde argument duidelijk gemaakt, dat hij zijn autosleuteltje moest afgeven. Toevallig stond hij met een juist gekregen fles sherry in de hand. Dat kwam hem te pas want hij sloeg de fles met één klap stuk op het hoofd van zijn medemens. Jammer van de sherry, maar de aanvaller zag kans met bebloede kop en onzekere gang weg te komen. Die doet het straks wel beter.

De KLM vervaardigde een aardig instructiefilmpje voor haar personeel. Eerst zag je een lange, moeizame reeks hardheden. Scenes van vechtende mensen, die allemaal in dezelfde bus willen zitten. Meningsverschillen na een voetbalwedstrijd. Huismoeders, die elkaar de uitgezochte goederen voor de neus wegpikken. Mannen, die een kameraad genadeloos laten vallen. Mensen met te veel haast, om naar de stem van hun hart te kunnen luisteren. Zwarte kindertjes, die doodgaan van de honger. Afgewisseld met vretende grote mensen, die op smakelijker wijze hun dood tegemoet gaan. Daartussenin steeds een pastoor, die om koffie vraagt. De eerste keer: ober heeft geen koffie meer. De tweede keer: kom zo bij u meneer. De derde handbeweging; jou niet gezien, zwartrok. De vierde vraag, verduidelijkt met vier opgestoken vingers: man, hou op met je gezeur.

En dan komt de tweede helft van dit filmpje. Met de lading: dat een kleine dienst met een glimlach zo'n prettige reclame is voor de onderneming. Een pasagier in paniek — een beampte, die hem de weg wijst. Glimlach. Een oude dame met drie koffers — een beeldschone stewardess, die haar op de lorrie neemt. Glimlach. Een slaper in een invalidenwagentje — een behulpzame wekker, die zorgt dat hij toch zijn vliegtuig haalt. Glimlach. Een jongetje, dat in de hoogste natuurlijke nood is geraakt — een verpleegster, die hem bij de hand neemt en samen met hem naar het kleinste vertrekje rent. Glimlach. Verveelde mensen — wel in de wolken maar waarlijk niet gelukkig — en een dienblad vol verversingen. Glimlach.

Moraal: het kleine verschil met de concurrentie zit in een glimlachende attentie. En dóen ook, dames; we moeten keihard zijn, want de concurrent is het ook!

Paulus schreef (hoe komt u daar nu ineens op?) aan de christenen te Rome: dat de heidenen het vertrappen God te erkennen; en dat God hen om dié reden heeft overgegeven aan een „verwerpelijk denken”. Op slag volgt het hele rijtje van „verwerpelijk denken”: onrechtvaardigheid in Afrika, boosheid in Azië, hebzucht in warenhuizen, slechtheid in Apeldoorn, nijd op het werk, moord aan de Zeedijk, twist, list en kwaadaardigheid in de kerk ...

O nee, dat laatste moet een misverstand zijn. In de kerk zitten geen heidenen, die God miskennen. In de kerk komen ze niet voor: de oorblazers, de lasteraars, de haters van God de-Heere, de verwateneren, overmoedigen, grootsprekers, vindingrijken in het kwade, onverstandigen, onbetrouwbare mensen zonder hart of barmhartigheid.

God erbarme zich over deze wereld, die haar kinderen vernietigt met de glimlach van het geweld.

God erbarme zich over zijn christenheid, die het lichaam des Heeren verscheurt met de glimlach van het gelijk.

God erbarme zich over zijn verstrooide schapen, die getekeld worden door glimlachende wolven in schaapskieren.

God beware zijn nieuw Jerusalem voor alle indringers, die gewoon zijn te liegen en te bedriegen.

God erbarme zich over allen, die geschreven zijn in het boek des levens.

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

# de PPR

## HAAR KRACHT IS HAAR ZWAKHEID

De Politieke Partij Radikalen is „in”. Bij de laatste verkiezingen kwam zij van twee op zeven zetels. Is de PPR een modeverschijnsel van korte levensduur? Ook de Boerenpartij heeft een snelle opgang en een snelle neergang te zien gegeven. De PSP heeft ook wel eens beter in de markt gelegen. D'66 brokkelt af en ook DS'70 lijkt al iets af te nemen. Wie op deze wijze redeneert en de PPR alleen maar ziet als een modeverschijnsel, neemt haar bij voorbaat niet serieus. Men zegt immers bij voorbaat al: het gaat wel weer voorbij.

Veel jonge kiezers hebben op deze partij gestemd en de sympathie neemt op het ogenblik eerder toe dan af.

### ■ Oprecht ongerust

Mensen die op de PPR gestemd hebben, tonen over het algemeen een oprechte ongerustheid over de noodsituatie die zij in de wereld ervaren. De bedreiging van het menselijk leven, ja van alle leven op aarde, grijpt hen aan. Het élan en de radikaliteit van de PPR-woordvoerders spreekt hen aan en maakt hen enthousiast. De woordvoerders van de christelijke partijen maken zo'n matte indruk. Daar zit zo weinig overtuigends in.

Dán het PPR-programma!

Daarin wordt gepleit voor een actieve vredespolitiek: geen atoomwapens van de NAVO op nederlands grondgebied. Anders uit de NAVO.

Een actieve loon- en vermogenspolitiek teneinde een rechtvaardiger welvaartsverdeling te bereiken.

Meer en effectiever hulp aan de landen in de derde wereld.

Krachtiger aanpak van de milieuverontreiniging.

Mensen, die maatschappelijk in de knel zitten, moeten meer geholpen worden: opruimen van krottenwijken, herziening van de krijgstuft, meer salaris voor dienstplichtigen en werkende vrouwen. Meer aandacht ook voor de problemen van de werkende jeugd, gastarbeiders, geestelijk en lichamelijk gehandicapten.

Meer en snellere democratisering in universiteiten, scholen, bedrijven, en in het leger. Meer openbaarmaking van de jaarstukken van bedrijven en gedeeltelijke opheffing van besloten vennootschappen.

Geen combinatie van openbare functies, zoals bijv. die van burgemeester en Kamerlidmaatschap.

Er is veel meer te noemen uit het PPR-programma. Verschillende punten uit dit programma beoordeel ik positief. De ongerustheid over de problemen van onze tijd deel ik ten volle. Het probleem is echter of de PPR oog heeft voor de oorzaken en de juiste aanpak van deze problemen. Vanuit welke denkwijze of maatschappijvisie beoordeelt zij deze zaken? Met welke argumenten werkt zij om dit alles aan te pakken?

### ■ Iets over het ontstaan

Na de verkiezingen van februari 1967 bleek, dat de christelijke partijen met de VVD een kabinet gingen vormen. Half maart schreven een aantal anti-revolutionairen een brief aan het hoofdbestuur van hun partij. Zij schreven er spijt van te hebben op de ARP te hebben gestemd. Deze spijststemmers hadden gehoopt op een samenwerking met de PvdA.

In 1967 schreef Bas de Gaay Fortman: „Het zou (...) onverstandig zijn, louter op basis van een vergelijking van partijprogramma's zijn stem uit te brengen”. Het is immers ondoenlijk t.a.v. elk politiek probleem een gefundeerd oordeel te vormen. „Men stemt op een partij welke beginselen men onderschrijft, in welke sfeer men zich thuis voelt en waarvan

men de leiders vertrouwt.” Deze geestelijke verwantschap moet gepaard gaan aan een gelijke opstelling t.a.v. allerlei praktische problemen.

Het lijkt er op, dat Bas de Gaay Fortman hier pleit voor een beginselpartij. Dit is echter niet het geval. Het gaat hem om een duidelijke opstelling t.a.v. concrete politieke vraagstukken.

Daarom heeft hij bezwaren tegen de doorbraak naar de PvdA zoals in 1947 werd bepleit. Men riep toen de mensen weg achter de christelijke beginselpartijen en riep hen op zich aan te sluiten bij een andere beginselpartij, nl. de socialistische.

Bas de Gaay Fortman en andere christenradikalen pleitten in 1967 reeds voor een bepaalde houding of opstelling t.a.v. politieke problemen. Een concreet partijprogramma is daarvoor noodzakelijk. De PPR is daarom geen beginselpartij, maar een programpartij.

Anderzijds beseft Bas de Gaay Fortman terdege, dat vergelijking van partijprogramma's niet altijd zinvol is. Deze programma's zijn vaak nogal vraag geformuleerd en niet in details uitgewerkt. Men kan met mooie formuleringen de kiezers zand in de ogen strooien. Om dit probleem te vermijden spreekt De Gaay Fortman toch over het letten op beginselen, het je in een partij thuisvoelen en over het vertrouwen hebben in de leiders van de partij. Dit zou betekenen, dat de PPR een partij met een bepaalde overtuiging of inspiratie en met een bepaalde maatschappijbeschouwing wil zijn. Wanneer een partijprogramma-op-zichzelf niet voldoende is om een partijkeus te maken, dan zal men toch vertrouwen van de kiezers moeten vragen op grond van de gedachtengang die aan het program ten grondslag ligt? Dit zou echter weer pleiten voor een beginselpartij en dat willen zij juist niet.

Daarom leggen de politieke radikalen de nadruk op een zo duidelijk mogelijk uitgewerkt partijprogramma (Vergel. B. de Gaay Fortman, W. in 't Veld - Christen-radikaal. Uitg. Paul Brand en Kok 1967.)

### ■ De groep Aarden

In februari 1968 traden drie leden uit de KVP-fractie. Mej. Annie Kessel en de heren Paul Jansen en Jacques Aarden vormden in de Tweede Kamer een aparte groep. De zgn. groep-Aarden.

Het zijn deze ex-KVP-ers en anti-revolutionaire spijststemmers geweest, die tijdens een kongres in Dronten de PPR hebben opgericht (27 april 1968).

De oprichters hebben er in het begin vaak de nadruk op gelegd, dat zij christenradikalen waren. Zowel de eerste voorzitter van de PPR, oud-minister Bogaers, als Aarden en Jurgens hebben meermalen gezegd, het Evangelie onmisbaar te vinden voor hun politiek handelen. Dit geldt echter alleen voor hen persoonlijk en voor andere christenen in de PPR, maar niet voor de partij als zodanig! Binnen de partij is plaats voor mensen met verschillende levens- en maatschappijbe-

schouwingen, die toch tot een gelijk gerichte politiek komen. Christenen, socialisten en mensen die uit een andere inspiratiebron putten, hebben binnen de PPR een gelijkwaardige plaats. Deze mensen worden saamverbonden d.m.v. het partijprogramma, waaruit een bepaalde houding, een positie t.o.v. allerlei actuele vraagstukken moeten blijken.

De PPR wil samenwerking met partijen, die het op programmatische punten met haar eens zijn. Hiervoor komen de PvdA, de ARP (richting Berghuis, Boersma) en D'66 het eerst in aanmerking. De PPR heeft voor de laatste verkiezingen een appel gedaan op PvdA, D'66, PSP en CPN om tot een gezamenlijk regeerakkoord te komen. Samenwerking met de christelijke partijen werd bij voorbaat zonder meer afgewezen (Vergelijk: Radikalenkrant no. 2, 1968 en sept. 1972).

Tijdens het laatstgehouden PPR-kongres werd ook duidelijk voor de polarisatie gekozen. Het kongres verzocht haar Kamerfractie te komen tot een konfrontatie tussen de „progressieve” fracties en de rest van het parlement en vooral geen kompromis te sluiten bij de kabinetsformatie (vergelijk: PPR-aktiekrant, maart 1973).

Met dit standpunt wordt de parlementaire democratie m.i. ernstig bedreigd. Partijegoïsme en groepsbelangen dreigen de overhand te krijgen. Men verabsoluteert de eigen positie en zet zich systematisch af tegen andere partijen. Men wordt gedwongen zich voortdurend op eigen bastion terug te trekken. Het absoluut stellen van het eigen programma heeft tot onvermijdelijk gevolg, dat andere partijen negatief beoordeeld worden. Men sluit de samenwerking bij voorbaat uit. Een onmogelijke zaak in onze parlementaire democratie en zeer ongezond voor het aanpakken van de actuele politieke vraagstukken.

### ■ PPR geen christelijke partij

De PPR wil dus duidelijk geen beginselpartij zijn, omdat het niet gaat om levensbeschouwelijke beginselen, maar om concrete beleidspunten.

Tijdens haar oprichtingskongres sprak zij uit geen christelijke partij te willen zijn. Hoewel het Evangelie voor verschillende individuele leden belangrijk kan zijn, is dit voor de partij in haar geheel niet het geval (Vergl. Radikalenkrant no. 2 1968 en nov. 1972).

Christelijke partijen en christelijke politiek bestaan volgens het PPR-Tweede-Kamerlid Erik Jurgens helemaal niet. Zij kunnen zelfs niet bestaan. Hij vindt het woord „christelijk” pretentius. Hij interpreteert het (ten onrechte) als zijnde volmaakt.

In een interview met dr G. Puchinger (Hergroepering der politieke partijen, blz. 589) zegt de heer Jurgens: „Wanneer je spreekt van een christelijke politiek of van een christelijke partij, dan zeg ik: dat is misbruik van de term christelijk, immers het enige wezen dat althans kan „proberen” christelijk te zijn, is (...) de mens.”

Ook zegt hij in dit interview, dat iemand best navolger van Christus kan zijn, hetgeen een bepaalde levenshouding vergt.

Het is jammer, dat de heer Jurgens op grond van misverstanden en een verkeerde interpretatie, het woord christelijk niet wil gebruiken. Dit woord heeft niet te betekenis van een pretentie, van volmaaktheid of van „wij weten het”. Het heeft echter alles te maken met wat hij zelf noemt: navolger van Christus willen zijn. Het is inderdaad „proberen”.

Het heeft betrekking op een intentie. Dat wij deze intentie of drijvende overtuiging bij haar naam noemen door te verwijzen naar het willen navolgen van Christus, is een kwestie van duidelijkheid. Het is tegelijk een kwestie van zelfkritiek.

Bas de Gaay Fortman kan nog zo vaak zeggen, dat het op de daden van een partij aankomt, de PPR blijft als partij het antwoord schuldig op de vraag vanuit welke denkwijze, maatschappijvisie of argumentatie zij tot deze of die opstelling komt. (Vergl. Radikalenkrant, april 1971.)

Het partijprogramma spreekt krachtige taal, maar de afwezigheid van een gemeenschappelijke partijbasis is zijn zwakte.

Volgende week nog iets over dit onderwerp.

## Predikantenconferentie

D.V. op woensdag 25 april wordt de conferentie gehouden van de Vereniging van predikanten bij de Gereformeerde kerken (Vrijgemaakt B.V.). We vergaderen dit keer in Wezep, achter het kerkgebouw in het gebouw, Zuiderzeestraatweg 505. De vergadering begint om 10 uur. Collega drs H. de Jong van Amsterdam-C. zal spreken over: 'Verschillende methoden van bijbelvertaling'.

De predikantsvrouwen worden ook hartelijk uitgenodigd. De vergadering staat onder leiding van onze voorzitter prof. C. Veenhof.

Het belooft weer een interessante conferentie te worden.  
Tot ziens allemaal!

J. D. Houtman, secretaris

## KERKNIEUWS

**Schiedam** — D.V. zondag 29 april 1973 zal ds L. W. G. Blokhuis als predikant van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt) te Schiedam worden bevestigd door ds F. van Deursen te Haarlem, zulks in de vacature ontstaan door het verlenen van eervol emeritaat aan ds C. Vonk. Deze bevestiging zal geschieden in een dienst des Woords die zal aanvangen om half tien.

In een samenkomst die zal aanvangen om 19.00 uur van dezelfde zondag, hoopt ds Blokhuis zijn intrede te doen.

Beide diensten zullen gehouden worden in het kerkgebouw aan de Westvest no. 30 te Schiedam.

**Borneo (26)** — 't Valt U natuurlijk direct op, dat de „kop” ditmaal anders is. Waarom? Om Uw aandacht te trekken en te vragen: luistert U ditmaal eens speciaal naar dit deel van ons werk. Om maar direct met de deur in huis te vallen: de contacten met Borneo zijn verbroken. Al geruime tijd. Na een eerste brief aan ds Daniël Dina ontvingen wij antwoord, na een tweede eveneens, maar nu is er al meer dan een jaar voorbij gegaan, zonder dat we bericht hebben gekregen. De brieven van onze kant leidden niet meer tot reageren en we kunnen er geen reden voor bedenken. Onlangs hebben we ds Goossens Sr gevraagd of hij eens een extra brief aan zijn oud-leerling wilde schrijven. Ds Dida is namelijk afkomstig van Soemba en zijn vrouw is lange tijd huisgenote van de fam. Goossens geweest. Ook hebben we de broeders op Soemba gevraagd van hun kant te onderzoeken, wat mogelijk is om de contacten weer te herstellen.

De positie van ds Dida op Raeng (Borneo) is niet zo gemakkelijk. Hij moet daar als Soembanees temidden van Dajaks werken; in Europese termen gezegd: als Nederlander in een Poolse of Spaanse omgeving. Nu is het in de Archipel mogelijk om met Indonesisch of Maleis (dat maakt niet zoveel verschil) je woordje te doen, maar de „eigen taal” neemt in het dagelijks leven nog de grootste plaats in, zeker in de afgelegen kampongs. In die „eigen taal” steunt ook het eigen-soortige van het (stam)leven, van de hele gemeenschap. Je moet daar deel van uitmaken. Erbij

gerekend worden. Je moet geen buitenstaander blijven. Dát is een moeilijke opgave voor onze broeder.

Niettegenstaande dat verkondigde hij heel trouw in eigen gemeente en in de omliggende kampongs het Evangelie en op die manier doet de HERE het licht in de duisternis komen.

Toen Dida op Borneo aankwam, moest hij de plaats vervullen die ds Moerkoert had ingenomen, maar zonder met deze een paar maanden te hebben kunnen samenwerken. En op dat grote eiland (Borneo is 22 maal Nederland) heeft hij ook geen collega's, waar hij eens kan aankloppen om steun. Wel zijn er posten van Amerikaanse zendingsorganisaties en misschien is daar wel eens contact mee. Maar dat zal heus niet zo eenvoudig zijn voor onze broeder.

Nu verstaat U onze speciale bedoeling wel. Wij willen vragen: gedenk toch ds Daniël Dida en zijn vrouw, zijn gezin, de broeders en zusters op Borneo (een kleine gemeente) in Uw gebed, telkens weer. Ons rechtstreeks contact — de briefwisseling — moge dan verbroken zijn, via onze Heer die aan de rechterhand van Zijn Vader zit, blijft het contact in stand.

En zou onze Heer dan ook niet, als wij dat dringend vragen, kunnen en willen zorgdragen dat de briefwisseling hersteld wordt? Wij hopen dat daarvan spoedig informatie zal volgen. Voorlopig zullen we dan het kopje „Soemba-Borneo” handhaven; als U dat in de kerkbode ziet staan, denk dan eens speciaal aan ons gesprek!

### VERANTWOORDING VAN GIFTEN

voor de actie „Pida Pan”

op Curaçao

Bij mijn vorige verantwoording in „Opbouw” — november 1972 — maakte ik er melding van dat de brs en zrs op Curaçao het in de huidige situatie niet nodig vinden een verder beroep op Nederland te doen voor financiële hulp bij het werk dat zij doen in het verlenen van materiële steun aan arme inlandse gezinnen op Curaçao. Men kan op het ogenblik het werk met eigen krachten aan. Intussen zijn sinds die verantwoording nog weer verschillende bedragen voor het genoemde doel bij mij binnengekomen. Uiteraard behoeven de gevers er niet bang voor te zijn dat hun gaven geen goede bestemming zullen vinden. U kunt ervan verzekerd zijn dat uw giften besteed worden tot leniging van nood van verarmde rijksgenoten die die steun hard nodig hebben.

Hier volgen de ontvangen bedragen: (13-11) AM te S 10,—; (24-11) RB te G 10,—; (19-12) MdenE te Z 25,—; (20-12) JMM te H 10,—; (28-12) NN te H 10,—; (9-2) Geref. Kerk te Hengelo (O), collecte 28-1-73 262,17; (27-2) RB te G 10,—; (11-3) via ds Holwerda te Doorn: collecte gemeente te Zalk en Veecaten 150,—; (26-3) JMM te H 10,—.

Totaal van deze verantwoording f 497,17. Totaal in 1972 ontvangen f 1.037,31; tot nu toe in 1973 f 432,17.

Alle gevers hartelijk dank!

C. van der Mark, Driebergen

De HERE deed opnieuw een wonder aan ons leven. Hij vertrouwde ons toe:

**Martine Aaltje Ymkje**

Arine, Benne en Marsje  
noemen hun zusje **Marlien**.

C. G. Holwerda-van 't Veer  
K. B. Holwerda

Doorn, 14 april 1973  
Emmalaan 11

Te huur nieuw hoekhuis met garage en tuin als

### vakantiewoning in Hengelo (O.).

Van 30-6 tot 14-7.  
5 slaapkamers, 6 slaappleaatsen.  
Bos en verwarmd zwembad op ± 3 km afstand.  
f 250,— per week.

Telefoon 05400-18706.

Wie nog in de Randstad, omgeving Heemstede en kust een gezellig en geschikt

### vakantie-verblijf

tussen 14-28 juli zoekt, kan onze ruime, met alle moderne gemakken voorziene eensgezinswoning tegen zeer billijke prijs huren.

Bel dan 02502 - 7090.

## Drukkerij Steenbergen

BOEKWERKEN

PERIODIEKEN

HANDELSDRUKWERK

★

Slotlaan 220 - Zeist - Tel. 03404-12452

#### Redactieleden

Ds H. Amelink  
Ds G. Janssen  
Drs H. de Jong  
D. W. L. Milo  
Prof. C. Veenhof  
Drs H. E. S. Woldring

#### Adres van de Redactie

Ds H. Amelink,  
Lekdijk 82 b,  
Langerak (Z.-H.)  
Tel. 0 1843 - 232

#### Advertenties en druk

Drukkerij  
„Steenbergen”,  
Slotlaan 220, Zeist.  
Tel. 0 3404 - 12452

#### Abonnementenprijs:

f 20,— per jaar  
(bij vooruitbetaling)  
Buitenland: Europa  
en zeepost f 30,—;  
Luchtpost f 50,—

#### Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie  
Rotterdamse Rijweg  
174, Rotterdam-8  
Tel. 010 - 153535  
Giro 40.49.45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.